

**NUTQI TO'LIQ RIVOJLANMAGAN BOLALARNI MULTIMEDIA
VOSITALARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH**

Murodova Ferangiz Muxammad qizi

Buxoro viloyati Romiton tumani 35- maktab logopedi

Boltayeva Shaxinabonu Shavkatovna

Buxoro viloyati Buxoro shahri 13-maktab logopedi

Annotatsiya: Nutq rivojlanishi bolalarning umumiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalar ko'pincha o'z fikrlarini ifoda etishda qiyinchiliklarga duch keladilar, bu esa ularning ijtimoiy munosabatlari va o'z-o'zini anglashlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu maqolada nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarni multimedia vositalari yordamida rivojlantirishning afzalliklari va usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar:nutq, bolalar, interaktiv o'yinlar, ta'limiy dasturlar, video materiallar, multimedia vositalari

Zamonaviy multimedia vositalari, masalan, interaktiv o'yinlar, ta'limiy dasturlar va video materiallar, bolalarning nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda samarali vosita sifatida foydalanilishi mumkin. Multimedia vositalarining interaktivligi va qiziqarli formatlari bolalarning diqqatini jalb qiladi, ularni faol ishtirok etishga undaydi va o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi. Shuningdek, bu vositalar bolalarning individual ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkin, bu esa har bir bolaning rivojlanish jarayonini yanada samarali qiladi. Ushbu maqolada nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarni multimedia vositalari yordamida rivojlantirishning afzalliklari va usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Multimedia vositalari bolalarga o'zaro aloqada bo'lish imkonini beradi. Interaktiv o'yinlar va dasturlar bolalarning diqqatini jalb qiladi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Bu, o'z navbatida, nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Multimedia vositalari turli xil vizual va eshitish materiallarini taqdim etadi. Rangli rasmlar, animatsiyalar va musiqalar bolalarning qiziqishini oshiradi va yangi so'zlarni o'rganishga yordam beradi. Nutqni rivojlantirishda ko'rish va eshitish orqali o'rganish juda muhimdir. Multimedia vositalari bolalarning individual ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkin. Har bir bola o'ziga xos rivojlanish tezligiga ega, shuning uchun ta'lim dasturlari ularning qobiliyatlariga mos ravishda ishlab chiqilishi mumkin. O'yinlar bolalar uchun o'rganish jarayonini qiziqarli va qiziqarli qiladi. Nutq rivojlanishi uchun mo'ljallangan o'yinlar bolalarga yangi so'zlarni o'rganish, jumalarni tuzish va nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

Nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus ta'limiy dasturlarni tanlash

muhimdir. Ushbu dasturlar bolalarga so'z boyligini oshirish, talaffuzni yaxshilash va nutqni rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar uchun mo'ljallangan interaktiv o'yinlar orqali nutq ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Masalan, so'zlarni to'g'ri joylashtirish, rasmga qarab so'zlarni aytish yoki hikoyalarni davom ettirish kabi o'yinlar bolalarning nutqini rivojlantirishda samarali bo'lishi mumkin. Ta'limiy videolar bolalarga yangi so'zlarni o'rganish va nutqni rivojlantirishda yordam beradi. Videolar orqali bolalar turli xil vaziyatlarda nutqni qanday ishlatishni ko'rishlari mumkin. Multimedia vositalaridan foydalanishda ota-onalar va tarbiyachilarning ishtiroki juda muhimdir. Ular bolalar bilan birga o'yin o'ynab, ta'limiy dasturlarni ko'rib, bolalarning rivojlanish jarayonini qo'llab-quvvatlashlari kerak.

Ota-onalar va tarbiyachilar multimedia vositalaridan bolalarning nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda samarali foydalanishlari uchun bir nechta muhim usullar va tavsiyalar mavjud. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalar uchun mo'ljallangan ta'limiy dasturlarni tanlashda ehtiyotkor bo'lishlari kerak. Ushbu dasturlar bolalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. Masalan, so'z boyligini oshirish, talaffuzni yaxshilash va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradigan dasturlarni tanlash. Bolalar bilan birga interaktiv o'yinlar o'ynash orqali ularning nutq ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalar bilan birga o'yin o'ynab, ularni nutqiy vazifalarni bajarishga undashlari kerak. Masalan, so'zlarni to'g'ri joylashtirish yoki rasmga qarab so'zlarni aytish kabi o'yinlar. Ta'limiy videolarni bolalar bilan birga ko'rish va ularni muhokama qilish juda foydali. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalarga videolardan olingan yangi so'zlar va iboralarni takrorlashga yordam berishlari mumkin. Bu, bolalarning eshitish va ko'rish orqali o'rganishiga yordam beradi. Multimedia vositalaridan foydalanish jarayonida bolalar bilan o'zaro muloqot qilish muhimdir. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalar bilan savol-javoblar o'tkazib, ularning fikrlarini eshitishlari va ularga o'z fikrlarini ifoda etish imkoniyatini berishlari kerak. Ota-onalar va tarbiyachilar raqamli resurslardan, masalan, ta'limiy veb-saytlar va mobil ilovalardan foydalanishlari mumkin. Ushbu resurslar bolalarga yangi bilimlarni o'rganish va nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi. Multimedia vositalaridan foydalanish jarayonida bolalar bilan birga faoliyatlar o'tkazish, masalan, rasm chizish, hikoya yozish yoki qo'shiqlar aytish kabi faoliyatlar bolalarning nutq rivojlanishiga yordam beradi. Ota-onalar va tarbiyachilar bolalarning rivojlanishini kuzatib borishlari va multimedia vositalaridan foydalanish jarayonida qanday natijalarga erishayotganini baholashlari kerak. Bu, bolalarning qaysi sohalarida ko'proq yordamga muhtojligini aniqlashga yordam beradi. Ota-onalar va tarbiyachilar multimedia vositalaridan foydalanishda faol va ijodiy yondashishlari zarur. Bu, bolalarning nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda samarali natijalarga erishishga yordam beradi. Nutq rivojlanishi bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi, shuning uchun bu jarayonda ota-onalar va

tarbiyachilarning ishtiroki juda muhimdir.

Xulosa:

Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarni rivojlantirishda multimedia vositalari samarali va foydali vosita sifatida xizmat qiladi. Interaktivlik, vizual va eshitish materiallari, moslashuvchanlik va o'yin orqali o'rganish kabi afzalliklari bolalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ta'limiy dasturlar, interaktiv o'yinlar va video materiallar orqali bolalar o'z nutqini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Ota-onalar va tarbiyachilar esa bu jarayonda muhim yordamchilar sifatida ishtirok etishlari zarur. Nutq rivojlanishi bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi, shuning uchun bu jarayonni qo'llab-quvvatlash juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova R.M. Qodirova F.R. Bolalar nutqini rivojlantirish. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta- maxsus ta'lim muassasalari uchun darslik. T.: "Istiqlol", 2006 y.
2. Dergunskaya V.A., Koshkina A.A., O'yinlar - maktabgacha tarbiyachilar bilan tajriba: O'quv-uslubiy yordam - Moskva, Ustoz ta'limi markazi, 2013 - 64 p.
3. Имомова Ш.М., Норова Ф.Ф. УЧЕБНЫЕ МЕТОДЫ ОРГАНИЗАЦИИ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ// Вестник науки и образования, 2021. № 9 (112). Часть 2. С.38.
4. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – T.: Moliya, 2003. –172 b.
5. www.ziyonet.uz